

oorzaak kennen; en de werking van die oorzaak op alle deelen van het organisme; hij ziet de dingen in hun onderling verband.

Wanneer een bouwmeester een huis bouwen wil, moet hij niet alleen alle onderdeelen daarvan kennen, maar hij moet die onderdeelen in hun verband en verhouding weten te plaatsen; dat is het werk van den man der wetenschap. Waarom is nu de wetenschap de kennis der dingen in hun onderling verband? Omdat alle wetenschap uit God is. Uit Hem, als uit het middelpunt, straalt alles naar den omtrek uit. Wat is dus de taak van hem, die zich aan wetenschappelijke studie wijdt? Het verband met het middelpunt opzoeken en aanwijzen; en wie dat het beste doet, eert het hoogste de wetenschap, rekent het meest met het verband der dingen.

Het is bekend hoe wijlen Mr. Keuchenius in de Tweede Kamer dikwerf de orde werd geroepen door den Voorzitter. Dat kwam niet, al oefende de eigenaardigheid zijner persoonlijkheid er eenigen invloed op uit, wijl de overleden Staatsman dan altijd buiten de orde was, maar juist omdat hij het verband der dingen kende, dat aan anderen blijk ontgaat; hij rekende immer met het middelpunt, vanwaar alles uitgaat en waartoe alles in betrekking staat.

Zoo wordt het duidelijk dat er ook onderling verband is tusschen de faculteiten eener Universiteit; en dat in de rij der faculteiten de Theologische voorop moet gaan; bij eene zuivere beoefening der wetenschap kan zij niet worden gemist. In haar vinden de andere faculteiten haar uitgangspunt. Dat wij dan ook de Theologische faculteit aan de openbare Universiteiten bestrijden is niet omdat wij meenen dat zij geen bestaansrecht zou hebben, maar wij aan de openbare Universiteiten deze faculteit op een verkeerd grondslag berust en daardoor een even schadelijken invloed uitoefent, als zij, juist opgevat, heilzaam werkt.

In dit licht spreekt dan ook art. 2 der Statuten van onze Vereeniging duidelijk, als het eischt, dat het onderwijs zal gegeven worden geheel en uitsluitend op den grondslag der Gereformeerde beginselen. Dat is niet alleen het onderwijs aan de Theologische faculteit; neen, het onderwijs aan alle faculteiten, die er zijn of zullen komen.

Is de wetenschap uit God, dan volgt daarmede dat hare beginselen eeuwig zijn, en wij kunnen dus de grondslagen onzer wetenschap niet ontleenen aan hetgeen thans bestaat, omdat wij nu eenmaal in den tegenwoordigen tijd leven. De wetenschap beoefenende, hebben wij na te gaan, in welk tijdperk der geschiedenis de mannen der wetenschap in hunne wijze van beschouwing het dichtst het middelpunt, den oorsprong der wetenschap naderden; en de Gereformeerden vinden dat tijdperk in den bloeitijd van het Calvinisme.

Nu is het er natuurlijk niet om te doen dat wij de mannen uit dit tijdperk eenvoudig wat gaan napraten; neen, de beginselen waartoe zij leefden en handelden dienen opgepoord; een taak die ernstige, geestelijke inspanning vordert en hartelijke toewijding vraagt. Een taak die ons dwingt wijsheid te zoeken, zooals ons dat door Gods Woord is geboden.

Natuurlijk is het ook mogelijk langs anderen weg tot eenige kennis van het recht te geraken, omdat door de gemeene genade eenig rechtsgevoel aan de menschen is gelaten; maar niet zóó goed, niet zóó juist als langs dezen weg; al zal het ook van ons standpunt uit in deze bedeeling altijd blijven een zoeken zonder voomaakt te vinden, een kennen ten deele; omdat niet alles geopenbaard is zoo moeten wij nogthans datgene, wat geopenbaard is, geheel kennen.

Maar hoe ook, nimmer mag het middelpunt uit het oog worden verloren; mag het verband met den oorsprong worden losgelaten. Want gaat dat verband te loor, dan mist onze wetenschappelijke arbeid wat hij nimmer ontberen mag; dan is hij niet overeenkomstig de waarheid; niet tot eere van God.

Nu komende tot het tweede deel der stelling: „hulpmiddel voor Christelijken wandel“ wijst Spr. er allereerst op, dat de beoefening der wetenschap niet tot hoofddoel heeft de vorming van den man voor het praktijk des levens. Zeker moet men ook met het verrichten van wetenschappelijke arbeid zijn brood kunnen verdienen; maar het doel van dezen arbeid mag niet nimmer zijn. Men beoefent de wetenschap om haar zelve; en zoo verkrijgt men vanzelf dienaars des rechts, doch die in de allereerste plaats, met het oog op ons uitgangspunt, dienaars Gods hebben te zijn.

Dienaars Gods. En let men nu eens op de rechtsbeschouwing, die aan de Universiteiten wordt gehuldigd, dan zal het dadelijk in het oog springen, hoe die beschouwing invloed heeft op de gansche maatschappij.

Het is duidelijk dat, met aan de voorschriften der wet te voldoen, alles nog niet in orde is; daarmee is de Christen allermint voldaan. Immers het is zeer wel mogelijk dat de wetgeving zelve verkeerd is, dat er strijd is tusschen haar en de geboden Gods.

Nu heeft men in de eerste plaats zich er rekenschap van te geven, dat de Christen tegenover God verplicht kan wezen aan de Overheid ongehoorzaam te zijn, wanneer zij iets gebiedt, dat God verbiedt.

Maar de regel is, dat men ook aan eene slechte Overheid gehoorzamen moet.

Hoe zal men uitmaken in welke gevallen aan de slechte Overheid gehoorzaamheid kan onthouden worden; hoe zal men daarbij ook de vermaning van Petrus' lessen betrachten, dat men lijden moet als een Christen en niet als een die zich met eens anders doen bemoeit; en, als dat duidelijk is gemaakt, hoe heeft dan de Christen, ook binnen de grenzen der wet, te handelen? Daartoe is de beoefening van de wetenschap des rechts noodig. Het is niet geoorloofd alles te doen wat de wet toelaat en evenmin is van ons standpunt een handig knippen door de mazen der wet goed te keuren. Het is ons noodig te weten welke middelen de wet ons aan de hand doet, opdat wij als Christenen een stil en gerust leven mogen leiden. Daartoe is kennis van het recht noodig; en kennis van het recht op veelvlei gebied. Hier komen we op het terrein, zoowel van de Kerk als van het gezin; van het onderwijs als van de kunsten en wetenschappen; van den koophandel; in 't kort, op het terrein van het gansche maatschappelijke leven.

Veel is er voorts, dat naar ons inzien hervormd worden moet; maar de vraag is: hoe te hervormen; dat moet geschieden naar de juiste wijze en naar de juiste inzichten. En dat laatste is alleen mogelijk wanneer wij het recht beoefenen in verband met zijn oorsprong, met zijn bron; in verband daarmede hervormd, val de rechtsbedeeling dan ook niet tegen den wil en het Woord van God loopen, doch, daarmede in overeenstemming; ons rust en de juiste vrijheid van beweging schenken; waaruit volgt dat de juridische faculteit aan de Vrije Universiteit

elch der conscientie is als hulpmiddel voor Christelijken wandel.

In de laatste plaats strekt dan ook zulk eene faculteit tot vestiging en handhaving van het recht en tot heil des volks.

In de maatschappij leeft het recht. Voor zoover het onvolledig is moet het echter gevestigd worden; en voor zoover het aanwettig is, en geheel ontbreekt het noodt, moet het gehandhaafd worden. Teneinde het recht te kunnen vestigen en handhaven moet men het kennen in zijn oorsprong en samenhang. Om het recht te kennen moet men nu niet beginnen bij de Overheid. Zijn oorsprong ligt in God; en allereerst moet het recht, dat in de maatschappij bestaat, opgespoord worden. Dan eerst komen wij aan de taak der Overheid, wier roeping is het recht in de maatschappij te handhaven.

Nu is het natuurlijk noodig niet alleen het recht voor ieder terrein te kennen, maar ook de grenzen, waarbinnen de soevereiniteit in eigen kring dient te worden geëerbiedigd; een soevereiniteit, die niet strafeloos geschonden wordt, maar zij een gave Gods is, aan iederen kring verleend.

Het opzoeken van die grenzen nu is een arbeid, die veel studie en inspanning kost, een werk, waartoe onze juridische faculteit onmisbaar is.

Ook hier heeft men het terrein van het gezin, waar de rechten tusschen ouders en kinderen reeds een grondige studie vorderen; hier het terrein van het onderwijs, van de Kerk; en hoe een roekeloos ingrijpen der wetgeving op die terreinen tot ongewenschte gevolgen leidt en leiden moet is duidelijk. Evenzo ook het terrein voor handel en nijverheid, landbouw en ons.

Ons rechtsbeginsel te laten doorwerken op alle terrein, het schijnt in de oogen van velen een onbegonnen werk; en toch mag onze juridische faculteit haar ideaal niet lager stellen.

Reeds bij oppervlakkige beschouwing zal het deze vergadering duidelijk zijn, dat bijv. onze rechtsbeschouwing in het handelsrecht zoowel als in het burgerlijk recht invloed oelen kan.

Ook een prozaisch onderwerp als b. v. het wisselrecht wordt door een hooger rechtsbeginsel beheerscht; want zou het aangaan, als eens bepaald werd, dat wie een wissel heeft geaccepteerd niet behoefte te betalen? Hoe zal het recht-instituut van het huwelijk bestaan, wanneer niet doorzien wordt, hoe het bijliks Gods Woord als Goddelijke instelling is op te vatten? Welke is de verhouding tusschen man en vrouw, ouders en kinderen? Welke die van het zelfstandige huisgezin tot de familie in wijderen kring?

Zoo dient er een goed geregeld verband te komen tusschen onze beginselen en de staathuishoudkundige wetenschap; zodat niet alleen de arbeider recht kunne laten gelden op loon, maar, en hier komt de eisch van onze beginselen, er moet een behoorlijk loon voor behoorlijke arbeid betaald worden. Ook de vraag: vrijhandel of bescherming bijv. dient in verband met onze beginselen onder de oogen te worden gezien; en in 't kort is dit duidelijk, dat alle deze vragen zich oplossen in een vraag naar recht, deze namelijk: of de van Godswege tot arbeid geroepen kringen in de maatschappij zich behoorlijk kunnen ontwikkelen, en of, nu de menscheit door God in volkeren gesplitst is, het eene volk te midden van andere volken zich kan staande houden?

Denk u daarbij het zoo teore vraagstuk van het gesag der Overheid. Krachten onze beginselen staan wij tegenover het absolute, en toch eischen we eerbied voor de wet. En niet alleen eerbied voor een goede Overheid, neen, voor Paulus was zelfs die van het heidensche Rome een dienaar des Gods.

Waar op zoo velelei terrein het recht is, en tot zijn volle, vrije, door God gewilde en geëischte werking moet komen, is het duidelijk dat de juiste en richtige studie van het recht aan zijn handhaving en bevestiging bevoorijdelijk moet wezen. Maar zulk een beoefening der rechtswetenschap strekt ook tot heil des volks.

Dat met vele woorden aan te toonen is niet noodig voor deze vergadering, na hetgeen is opgemerkt.

De belijders van den Christus hebben het zout der aarde te zijn. Dat is hun roeping. Maar hoe zullen ze die roeping vervullen, indien ze zelf niet weten wat het recht Gods van hen eischt? Daartoe is de ernstige arbeid, de onverpoosde studie van de naamen des rechts noodig; die natuurlijk slechts degelijk en overeenkomstig de zuivere beginselen kunnen worden opgeleid aan eene juridische faculteit, die de rechtswetenschap op den juiste grondslag doet berusten.

Door die mannen voorgelicht, en kennende ook in dezen de geboden des Heeren, kan ons volk, waar het wandelt in de vrees Gods, het zout der aarde zijn. Maar zonder den arbeid eener juridische faculteit loopt het gevaar, amekeloos zout te worden. Daartoe te waken in de kracht des Heeren is de schoone taak onzer juridische faculteit; en zóó arbeidt zij, waarheid aan het heil des volks (toezichting).

Met aandacht was deze rede, die de inleider zeer bekoort had, en die we hier slechts beknopt weergegeven hebben, door de vergadering aangehoord.

De voorzitter der meeting, Prof. Woltjer, opent het debat.

Niemand meldt zich voor het debat aan. De Voorzitter constateert nu dat de Vereeniging voor Hooger Onderwijs op Gereformeerden grondslag wederom de gelegenheid heeft gegeven aan tegenstanders, om onze beginselen in het openbaar te bestrijden; maar dat de tegenstanders van die gelegenheid geen gebruik hebben gemaakt.

Daarna spreekt hij een woord van dank aan den inleider en sluit de meeting.

Officiële Berichten.

Met verkorting uit het Kerkblad van 10 Juli 1896.

Kas „Ex bonis publicis“ der Gereformeerde kerken van Zeeland.

Naamens de laatstgehouden Provinciale Synode maken hare deputaten bekend, dat uit genoemde kas een jongeling, uit deze Provincie, steun kan ontvangen voor de studien ter opleiding tot predikant bij de Gereformeerde kerken.

Een onderzoek van hen, die hiervoor wenschen in aanmerking te komen, zal D. V. worden gehouden: Dinsdag den vierden Augustus eerstkomende, des voormiddags te elf ure, in de consistoriekamer, der „Hofpleinkerk te Middelburg.

Om tot dit onderzoek te worden toegelaten wordt de overlegging vereischt van:

1. Een bewijs, waaruit blijkt, dat men den leeftijd van vijftien jaren reeds heeft bereikt en dien van vijftientwintig jaren nog niet heeft overschreden.

2. Een gunstig en aanbevelend getuigenis

van den kerkeraad der Gereformeerde kerk, waartoe men behoort.

3. Een bewijs, afgegeven door eenen geneesheer, waaruit blijkt, dat men lichamelijke gezond en geschikt tot de studie is, alsmede tot de uitoefening van het leeraarsambt.

Naamens Deputaten,
Ds. J. HULSTENOS.
Vlaingen, 6 Juli 1896.

Door Kinderen.

EEN LEVENSGESCHIEDENIS (?)

»Nadat ik rijpelijk overwogen had, hoe de moeilijke taak aan te vangen, verzocht ik, dat men mij enkele doeken of gewaden geven en een gat graven zou onder de diergaarde, tot op de plaats, waar de beesten verblijft hielden, zodat ik onverwachts uit het gat bij hen zou kunnen komen. Mijn meester willigde dit verzoek in, liet het hol graven en gaf mij doeken in overvloed. Toen nu alles gereed gemaakt was, beval ik mij aan in de bescherming Gods en der heiligen, opdat zij mij genade en bijstand schenken zouden, en sprong vervolgens, met groote behendigheid, midden onder de wilde dieren, die, daar het middag was, als gewoonlijk met de steenen speelden. Snel raapte ik een der steenen op, wierp vlug de doeken over de verbaasde dieren en sprong weer naar het gat.

In hun woede schuorden ze 't doek in kleine stukken, doch ik had het hol reeds bereikt en overpeinde wat mij verder te doen stond. Uit het hol begaf ik mij onder het volk, doch blijbaar zonder dat iemand mij zag. Hieruit leidde ik af, dat ik den steen getroffen had, die zijn bezitter onzichtbaar maakt. Toen was ik zeer verbaasd, vreesde in 't geheel niet meer en haalde ook de andere steenen, den een na den anderen, hoewel de dieren niet heengingen en met hun klauwen uitsloegen. Doch ze konden mij niet meer zien.

»Toer ik alle steenen verzameld had, bedacht ik, dat het den Turk wellicht herouwen zou, dat hij mij de vrijheid had toegezegd. Dus liet ik hem wachten en trok, mij nu eens onzichtbaar, dan weer zichtbaar makend, al naardie de omstandigheden dit vereischten, naar Konstantinopel. Van daar voer ik met een schip naar Venetië. Jammer genoeg is de steen der onzichtbaarheid verloren gegaan. Doch ook de andere steenen berispen deugden genoeg, om den bezitter den rijstken man der wereld te doen zijn. Ziet!

Dit zeggende, haalde de grijsaard drie groote edelgesteenten uit zijn borst te voorschijn, waar hij ze in een ledere zak droeg en toonde hen aan de vergadering. Hij liet het schelle licht der zonnestralen, die door de vensters schoten, er op vallen, en toen fonkelden zij zoo prachtig, dat men de oogen moest afdwenden. Onwillkeurig ontspannen aan de monden der raadsheeren een „he!“ van verrassing, toen zij de kostbare steenen aanschouwden. De grijsaard borg ze echter weer op de bewaarplaats, en vervolgde toen zijn verhaal:

»In Venetië ging ik, kort na mijn aankomst, opnieuw scheep, nu naar Sicilië. Onderweg overviel ons een onttredende storm, die ons op de kust van Afrika wierp, niet ver van de „Poort van Herkules.“ Het vaartuig had een lek gekregen en wij verkeerden in groot gevaar. Dag en nacht schepte men het binnendringende water uit het ruim, doch vruchteloos; steeds bleef het water wassen. Tot ons geluk werden wij opgemerkt door een Hollandsch schip, dat uit het oosten naar het vaderland terugkeerde. Dit nam ons aan boord en bracht ons naar Amsterdam. Hier huurde ik mijn beide dienaars, die met een Duitsch ridder naar Amsterdam getrokken waren, en doordat hun heer in genoemde stad gestorven was, en den grooten nood verkeerden. Zoo nam ik hem dan in mijn dienst en ben met hem kort daarop hierheen getrokken. Want de stad Keulen is mij bovenal dierbaar. Hier toch heb ik mijn gemalin onder het gejuich der burgers voor de eerste maal mogen begroeten. Van hieruit ben ik steeds trouw ondersteund geworden, in de plannen, die ik ter bevordering van den bloei des Rijks ontwierp.

»Vergeet mij, aldus viel thans de burgemeester den grijsaard in de rede, naar wien alle aanwezigen dusver met gespannen aandacht gekeerd hadden, vergeet mij, dat ik u in de rede val, doch u zoudt ons ook de bewijzen willen toonen, waaruit we uweij echtheid kunnen afleiden.

»Dat was juist mijn voornemen,“ luidde het antwoord. »Gij zult vragen, geachte heeren, en gij hebt er het recht toe, waarmede ik kan bewijzen, dat ik de echte kelder Frederik ben. Gisteren heb ik uw edelen burgemeester deze bewijzen reeds getoond, namelijk mijn zegel en het getuigenis van den bisschop van Palermo, dat in mijn plaats een ander begraven is. Doch ik kan mij bovendien op nog levende personen beroepen. In uw stad woont een mijner vroegere krijgers, Egbert genaamd, die u allen wel bekend is. Deze bezoekt mij gisteren in de herberg, waar ik verblijft hield en herkende mij onmiddellijk. Hij zelf kan voor u allen getuigenis afleggen, zoo gij hem hooren wilt, want hij heeft mij hierheen vergezeld, en wacht buiten voor de deur. Hij noemde mij ook nog een anderen krijger, die ook vroeger in mijn dienst gestaan heeft en thans als een kreupelle hier moet leven. Deze heet Geissler. Ik ken hem van vroeger nog zeer goed, doch heb hem opzettelijk niet opgezocht, hoewel het mij aan tijd daartoe niet ontbrak, om den schijn te vermijden, alsof ik iemand wilde overhalen tot het afleggen van een vals getuigenis.

Doch, wat betekenen deze beide getuigenis eigenlijk? Hoe langer ik in het vaderland verkeer, hoe talrijker mijn getuigenis zullen worden. Het geslacht waarmede ik dertig jaren geleden verkeerde, is nog niet uitgestorven. Vele duizenden mijner toenmalige vrienden en vijanden leven thans nog, en bij dezen roep ik ieder op, die toen met mij in aanraking kwam, zich voor mij te plaatsen en gij zult zien dat wij elkander herkennen zullen, dat ik zal kunnen zeggen wat wellicht tusschen ons is voorgevallen. Bovendien leven er nog bloedverwanten van mij. Ik ken mijn kleindochter, de hertogin van Brunswijk, en mijn kleinzoon, de jonge vorsten en landgraven van Thüringen. Misschien was het verstandiger van mij geweest, indien ik het eerst tot hen gegaan was. Hun getuigenis toch zou door niemand in twijfel getrokken kunnen worden. Doch ik ben oud, indere dag brengt mij nader aan mijn graf, en de reis naar Thüringen of Brunswijk is ver en vol gevaren. Hoe gemakkelijk kan mij onderweg iets overkomen! Daarom achte ik het mijn plicht, in de eerste groote stad van Duitschland, die ik binnentrad, onmiddellijk te openbaren wie ik ben, ten einde niet roem- en eeroos in het graf neder te dalen.

»Doch, wat betekenen deze beide getuigenis eigenlijk? Hoe langer ik in het vaderland verkeer, hoe talrijker mijn getuigenis zullen worden. Het geslacht waarmede ik dertig jaren geleden verkeerde, is nog niet uitgestorven. Vele duizenden mijner toenmalige vrienden en vijanden leven thans nog, en bij dezen roep ik ieder op, die toen met mij in aanraking kwam, zich voor mij te plaatsen en gij zult zien dat wij elkander herkennen zullen, dat ik zal kunnen zeggen wat wellicht tusschen ons is voorgevallen. Bovendien leven er nog bloedverwanten van mij. Ik ken mijn kleindochter, de hertogin van Brunswijk, en mijn kleinzoon, de jonge vorsten en landgraven van Thüringen. Misschien was het verstandiger van mij geweest, indien ik het eerst tot hen gegaan was. Hun getuigenis toch zou door niemand in twijfel getrokken kunnen worden. Doch ik ben oud, indere dag brengt mij nader aan mijn graf, en de reis naar Thüringen of Brunswijk is ver en vol gevaren. Hoe gemakkelijk kan mij onderweg iets overkomen! Daarom achte ik het mijn plicht, in de eerste groote stad van Duitschland, die ik binnentrad, onmiddellijk te openbaren wie ik ben, ten einde niet roem- en eeroos in het graf neder te dalen.

»Doch, wat betekenen deze beide getuigenis eigenlijk? Hoe langer ik in het vaderland verkeer, hoe talrijker mijn getuigenis zullen worden. Het geslacht waarmede ik dertig jaren geleden verkeerde, is nog niet uitgestorven. Vele duizenden mijner toenmalige vrienden en vijanden leven thans nog, en bij dezen roep ik ieder op, die toen met mij in aanraking kwam, zich voor mij te plaatsen en gij zult zien dat wij elkander herkennen zullen, dat ik zal kunnen zeggen wat wellicht tusschen ons is voorgevallen. Bovendien leven er nog bloedverwanten van mij. Ik ken mijn kleindochter, de hertogin van Brunswijk, en mijn kleinzoon, de jonge vorsten en landgraven van Thüringen. Misschien was het verstandiger van mij geweest, indien ik het eerst tot hen gegaan was. Hun getuigenis toch zou door niemand in twijfel getrokken kunnen worden. Doch ik ben oud, indere dag brengt mij nader aan mijn graf, en de reis naar Thüringen of Brunswijk is ver en vol gevaren. Hoe gemakkelijk kan mij onderweg iets overkomen! Daarom achte ik het mijn plicht, in de eerste groote stad van Duitschland, die ik binnentrad, onmiddellijk te openbaren wie ik ben, ten einde niet roem- en eeroos in het graf neder te dalen.

»Doch, wat betekenen deze beide getuigenis eigenlijk? Hoe langer ik in het vaderland verkeer, hoe talrijker mijn getuigenis zullen worden. Het geslacht waarmede ik dertig jaren geleden verkeerde, is nog niet uitgestorven. Vele duizenden mijner toenmalige vrienden en vijanden leven thans nog, en bij dezen roep ik ieder op, die toen met mij in aanraking kwam, zich voor mij te plaatsen en gij zult zien dat wij elkander herkennen zullen, dat ik zal kunnen zeggen wat wellicht tusschen ons is voorgevallen. Bovendien leven er nog bloedverwanten van mij. Ik ken mijn kleindochter, de hertogin van Brunswijk, en mijn kleinzoon, de jonge vorsten en landgraven van Thüringen. Misschien was het verstandiger van mij geweest, indien ik het eerst tot hen gegaan was. Hun getuigenis toch zou door niemand in twijfel getrokken kunnen worden. Doch ik ben oud, indere dag brengt mij nader aan mijn graf, en de reis naar Thüringen of Brunswijk is ver en vol gevaren. Hoe gemakkelijk kan mij onderweg iets overkomen! Daarom achte ik het mijn plicht, in de eerste groote stad van Duitschland, die ik binnentrad, onmiddellijk te openbaren wie ik ben, ten einde niet roem- en eeroos in het graf neder te dalen.

»Doch, wat betekenen deze beide getuigenis eigenlijk? Hoe langer ik in het vaderland verkeer, hoe talrijker mijn getuigenis zullen worden. Het geslacht waarmede ik dertig jaren geleden verkeerde, is nog niet uitgestorven. Vele duizenden mijner toenmalige vrienden en vijanden leven thans nog, en bij dezen roep ik ieder op, die toen met mij in aanraking kwam, zich voor mij te plaatsen en gij zult zien dat wij elkander herkennen zullen, dat ik zal kunnen zeggen wat wellicht tusschen ons is voorgevallen. Bovendien leven er nog bloedverwanten van mij. Ik ken mijn kleindochter, de hertogin van Brunswijk, en mijn kleinzoon, de jonge vorsten en landgraven van Thüringen. Misschien was het verstandiger van mij geweest, indien ik het eerst tot hen gegaan was. Hun getuigenis toch zou door niemand in twijfel getrokken kunnen worden. Doch ik ben oud, indere dag brengt mij nader aan mijn graf, en de reis naar Thüringen of Brunswijk is ver en vol gevaren. Hoe gemakkelijk kan mij onderweg iets overkomen! Daarom achte ik het mijn plicht, in de eerste groote stad van Duitschland, die ik binnentrad, onmiddellijk te openbaren wie ik ben, ten einde niet roem- en eeroos in het graf neder te dalen.

»Doch, wat betekenen deze beide getuigenis eigenlijk? Hoe langer ik in het vaderland verkeer, hoe talrijker mijn getuigenis zullen worden. Het geslacht waarmede ik dertig jaren geleden verkeerde, is nog niet uitgestorven. Vele duizenden mijner toenmalige vrienden en vijanden leven thans nog, en bij dezen roep ik ieder op, die toen met mij in aanraking kwam, zich voor mij te plaatsen en gij zult zien dat wij elkander herkennen zullen, dat ik zal kunnen zeggen wat wellicht tusschen ons is voorgevallen. Bovendien leven er nog bloedverwanten van mij. Ik ken mijn kleindochter, de hertogin van Brunswijk, en mijn kleinzoon, de jonge vorsten en landgraven van Thüringen. Misschien was het verstandiger van mij geweest, indien ik het eerst tot hen gegaan was. Hun getuigenis toch zou door niemand in twijfel getrokken kunnen worden. Doch ik ben oud, indere dag brengt mij nader aan mijn graf, en de reis naar Thüringen of Brunswijk is ver en vol gevaren. Hoe gemakkelijk kan mij onderweg iets overkomen! Daarom achte ik het mijn plicht, in de eerste groote stad van Duitschland, die ik binnentrad, onmiddellijk te openbaren wie ik ben, ten einde niet roem- en eeroos in het graf neder te dalen.

»Doch, wat betekenen deze beide getuigenis eigenlijk? Hoe langer ik in het vaderland verkeer, hoe talrijker mijn getuigenis zullen worden. Het geslacht waarmede ik dertig jaren geleden verkeerde, is nog niet uitgestorven. Vele duizenden mijner toenmalige vrienden en vijanden leven thans nog, en bij dezen roep ik ieder op, die toen met mij in aanraking kwam, zich voor mij te plaatsen en gij zult zien dat wij elkander herkennen zullen, dat ik zal kunnen zeggen wat wellicht tusschen ons is voorgevallen. Bovendien leven er nog bloedverwanten van mij. Ik ken mijn kleindochter, de hertogin van Brunswijk, en mijn kleinzoon, de jonge vorsten en landgraven van Thüringen. Misschien was het verstandiger van mij geweest, indien ik het eerst tot hen gegaan was. Hun getuigenis toch zou door niemand in twijfel getrokken kunnen worden. Doch ik ben oud, indere dag brengt mij nader aan mijn graf, en de reis naar Thüringen of Brunswijk is ver en vol gevaren. Hoe gemakkelijk kan mij onderweg iets overkomen! Daarom achte ik het mijn plicht, in de eerste groote stad van Duitschland, die ik binnentrad, onmiddellijk te openbaren wie ik ben, ten einde niet roem- en eeroos in het graf neder te dalen.

»Doch, wat betekenen deze beide getuigenis eigenlijk? Hoe langer ik in het vaderland verkeer, hoe talrijker mijn getuigenis zullen worden. Het geslacht waarmede ik dertig jaren geleden verkeerde, is nog niet uitgestorven. Vele duizenden mijner toenmalige vrienden en vijanden leven thans nog, en bij dezen roep ik ieder op, die toen met mij in aanraking kwam, zich voor mij te plaatsen en gij zult zien dat wij elkander herkennen zullen, dat ik zal kunnen zeggen wat wellicht tusschen ons is voorgevallen. Bovendien leven er nog bloedverwanten van mij. Ik ken mijn kleindochter, de hertogin van Brunswijk, en mijn kleinzoon, de jonge vorsten en landgraven van Thüringen. Misschien was het verstandiger van mij geweest, indien ik het eerst tot hen gegaan was. Hun getuigenis toch zou door niemand in twijfel getrokken kunnen worden. Doch ik ben oud, indere dag brengt mij nader aan mijn graf, en de reis naar Thüringen of Brunswijk is ver en vol gevaren. Hoe gemakkelijk kan mij onderweg iets overkomen! Daarom achte ik het mijn plicht, in de eerste groote stad van Duitschland, die ik binnentrad, onmiddellijk te openbaren wie ik ben, ten einde niet roem- en eeroos in het graf neder te dalen.

»Doch, wat betekenen deze beide getuigenis eigenlijk? Hoe langer ik in het vaderland verkeer, hoe talrijker mijn getuigenis zullen worden. Het geslacht waarmede ik dertig jaren geleden verkeerde, is nog niet uitgestorven. Vele duizenden mijner toenmalige vrienden en vijanden leven thans nog, en bij dezen roep ik ieder op, die toen met mij in aanraking kwam, zich voor mij te plaatsen en gij zult zien dat wij elkander herkennen zullen, dat ik zal kunnen zeggen wat wellicht tusschen ons is voorgevallen. Bovendien leven er nog bloedverwanten van mij. Ik ken mijn kleindochter, de hertogin van Brunswijk, en mijn kleinzoon, de jonge vorsten en landgraven van Thüringen. Misschien was het verstandiger van mij geweest, indien ik het eerst tot hen gegaan was. Hun getuigenis toch zou door niemand in twijfel getrokken kunnen worden. Doch ik ben oud, indere dag brengt mij nader aan mijn graf, en de reis naar Thüringen of Brunswijk is ver en vol gevaren. Hoe gemakkelijk kan mij onderweg iets overkomen! Daarom achte ik het mijn plicht, in de eerste groote stad van Duitschland, die ik binnentrad, onmiddellijk te openbaren wie ik ben, ten einde niet roem- en eeroos in het graf neder te dalen.

»Doch, wat betekenen deze beide getuigenis eigenlijk? Hoe langer ik in het vaderland verkeer, hoe talrijker mijn getuigenis zullen worden. Het geslacht waarmede ik dertig jaren geleden verkeerde, is nog niet uitgestorven. Vele duizenden mijner toenmalige vrienden en vijanden leven thans nog, en bij dezen roep ik ieder op, die toen met mij in aanraking kwam, zich voor mij te plaatsen en gij zult zien dat wij elkander herkennen zullen, dat ik zal kunnen zeggen wat wellicht tusschen ons is voorgevallen. Bovendien leven er nog bloedverwanten van mij. Ik ken mijn kleindochter, de hertogin van Brunswijk, en mijn kleinzoon, de jonge vorsten en landgraven van Thüringen. Misschien was het verstandiger van mij geweest, indien ik het eerst tot hen gegaan was. Hun getuigenis toch zou door niemand in twijfel getrokken kunnen worden. Doch ik ben oud, indere dag brengt mij nader aan mijn graf, en de reis naar Thüringen of Brunswijk is ver en vol gevaren. Hoe gemakkelijk kan mij onderweg iets overkomen! Daarom achte ik het mijn plicht, in de eerste groote stad van Duitschland, die ik binnentrad, onmiddellijk te openbaren wie ik ben, ten einde niet roem- en eeroos in het graf neder te dalen.

»Doch, wat betekenen deze beide getuigenis eigenlijk? Hoe langer ik in het vaderland verkeer, hoe talrijker mijn getuigenis zullen worden. Het geslacht waarmede ik dertig jaren geleden verkeerde, is nog niet uitgestorven. Vele duizenden mijner toenmalige vrienden en vijanden leven thans nog, en bij dezen roep ik ieder op, die toen met mij in aanraking kwam, zich voor mij te plaatsen en gij zult zien dat wij elkander herkennen zullen, dat ik zal kunnen zeggen wat wellicht tusschen ons is voorgevallen. Bovendien leven er nog bloedverwanten van mij. Ik ken mijn kleindochter, de hertogin van Brunswijk, en mijn kleinzoon, de jonge vorsten en landgraven van Thüringen. Misschien was het verstandiger van mij geweest, indien ik het eerst tot hen gegaan was. Hun getuigenis toch zou door niemand in twijfel getrokken kunnen worden. Doch ik ben oud, indere dag brengt mij nader aan mijn graf, en de reis naar Thüringen of Brunswijk is ver en vol gevaren. Hoe gemakkelijk kan mij onderweg iets overkomen! Daarom achte ik het mijn plicht, in de eerste groote stad van Duitschland, die ik binnentrad, onmiddellijk te openbaren wie ik ben, ten einde niet roem- en eeroos in het graf neder te dalen.

W. Als ge opheming met opmerken, aanmerking met aanmerken vergelijkt ziet ge dadelijk dat bemerking (van bemerken) niet anders kan betekenen dan bespreken. Doch zoo gebruiken wij het niet, en voor „opmerking“ of „aanmerking“ gebruikt ik het onzin. Ge moet het nooit gebruiken. Dat het in het spoorboekje zoo staat, bewijst alleen dat dit ook niet geheel deugt.

HOOGENRE.

Gereformeerde Gezindheid.

Gereformeerde Kerken.

BEROEPEN: Oppenhuisen c. a. (cl. Sneek), S. de Jager te Serooskerke (cl. Middelburg). — Bisselinge c. a. (cl. Goes), J. Dijk te Oud-Loodrecht.

AANGENOMEN: Hoogeveen A. I. Kuiper te Genemuiden. — St-Laurens c. a. (cl. Middelburg), G. H. Toebes te Haanste (Schouwen). — Gerkesklooster, W. Verhoef te Ridderkerk.

BEDANKT: Ierske, N. J. van Goor te Dirks-horn. — Cabaard, C. Hoek te Schietens. — Molenaarstraat, W. Verhoef te Ridderkerk.

Nederlandsche Hervormde Kerk.

BEROEPEN: Ijendijke (Zeeuwisch Vlaanderen), L. B. Onnes te Kedechem. — Hempten c. a. M. Heffing te Sijdebeuren c. a. — Ter Aar, H. G. G. Rappard te Zullichem c. a. — Elia, J. J. Ruys te 't Grevelduin- en Vrijhoef-Capelle. — Vageningen, B. ten Cate te Lopikerkapelle. — Wilsom, C. A. Lingbeek te Voorhuizen. — Laren, H. Pos te Loozer. — Urk, J. K. Klomp te Oud-Beerland. — Mijnsheerenland c. a. E. B. Gunning te Oosthem, Abbeja en Poljare. — Kolderveen, J. de Visser te Brakel. — Denekamp (toez.), S. Monna te Well. — Mellaart (op Flakke), A. Griffijn, cand.

AANGENOMEN: Gameren (cl. Zalt-Bommel), H. Snel te St. Maartensdijk (toez.). — Voorhout (toez.), D. van Wijke te Arkel. — Hollandscheveld, G. Boersma te Nijehaaske c. a.

BEDANKT: Hodel, D. E. J. Hupkes te Sprang. — Ootmarsum, H. Pos te Loozer. — Midwolda, W. Beukema te Oosterbesselen. — Colijnplaat (toez.), F. F. J. van de Plasche te Goudrak. — Burghard en Hichtum, J. P. Eringa te Oostwolde. — Ouddorp, H. Feijkes te Dordrecht. — Aardenburg, D. Brinkerink te Neede. — De Vuursche, K. Havinga te Op- en Neder-Andel (Noord-Brab.). — Hippolytushoef, S. Miedema te Eenigenburg c. a.

Advertentien.

Op den 12en Juni nam de Heere van mij weg mijn geliefden Echtgenoot

E. BOXUM

In den ouderdom van ruim 24 jaar, mij nalatende een eenig kindje, te jong om het smartelijk verlies te beseffen.

Wed. E. BOXUM—FAMER.

Delfen, 7 Juli 1896.
Wegens buitenslandsche betrekkingen eerst heden geplaatst.

GOLDSCHMEDING'S
PIANO's en ORGELS
zijn alom bekend en worden bij toevoming gevraagd.

GROOTE MAGAZIJNEN
KEIZERSGRACHT 305,
Warmoesstraat 141, Amsterdam.
Vraag Catalogus en Conditiën, van Huur, Huil en Betaling.

Speciale Inrichting voor Reparatie.

Bij den Uitgever K. LE COINTRE, te Middelburg, is verschenen:

De gezegende Kerk des Heeren
het Heidendom zegenend.
LIEBREDE over PSALM 67: 2 en 3.

Uitgesproken met het oog op den 300-jarigen gedenkdag van onze vestiging in Oost-Indië, door

J. D. VAN DE VELDEN,
Beliaard der Woorden te Middelburg.
Prijs 20 Cents.

Geheel ten voordeele der Zending.